

ג. קדושת ה' וקדושת ישראל (ג)

25 וְנִיחַ שְׁקֻצַת הָאֲמוֹת הַלְכוּ אַחֲרָיו וְעִבְדוּ אוֹתוֹ מִשְׁמַע (= על פי שמועה) וְקִבְּלָהּ (= מסורת), אִיָּה קִבְּלָתוֹ הוּא אוֹתָם וְהִתְחַבְּרוּ בָהֶם (בהשראת שכינתו והנהגתם בהנהגה ניסית) וְרִצּוֹנוֹ עִם עֲבוֹדָתָם וְקִצְפוֹ בְּמַרְיָם? אָנוּ רוֹאִים אוֹתָם נִעְזָבִים אֶל (הנהגת) הַטָּבַע וְהַמְקָרָה, מִצְּלִיחִים וּמִתְמַסְכְּנִים (= נכשלים) לְפִיָּהֶם, לֹא בְּדָבָר שִׁיתְאֲמַת שֶׁהוּא בְּעִנְיַן אֱלֹהֵי לְבָדוֹ. 26 וְכֵן יִחַד אוֹתָנוּ בְּאֲמָרוֹ: "ה' בְּדָד יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֶל נִכְר" (דברים לב, יב).

וְנַעֲשֶׂה הַשֵּׁם הַזֶּה (= שם הוי"ה) מִיַּחַד לָנוּ, הוֹאִיל וְאֵין יוֹדְעוּ בְּאֲמַת יְדִיעָתוֹ 27 זולָתָנוּ (מלבדנו), וְהוּא שֵׁם פְּרָטִי, (ש) אֵינוֹ סוֹבֵל הָא הַיְדִיעָה כְּמוֹ שֶׁהִיא נוֹסֶפֶת עַל "אֱלֹהִים" וְאֲמָר: "הָאֱלֹהִים" 28.

וְזֶה הַשֵּׁם הוּא מְכַלל הַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יַחְדָּנוּ בְּהֵן 29, וְסוֹדוֹ נִסְתָּר. וְאֲמַנָּם מַעֲלַת הָאוֹתוֹת הַמִּיחָדוֹת לוֹ – שֶׁהֵן הַמְדַבְּרוֹת (= אֲמוֹת הַקְּרִיאָה, אוֹתוֹת הַמְצִינּוֹת תְּנוּעָה וְלֹא רַק עֵיצוֹר), מִפְּנֵי שֶׁהֵן אוֹתוֹת אֱהוּ"י אֲשֶׁר הֵן סִבַּת הוֹפְעַת כָּל הָאוֹתוֹת, כִּי לֹא תִבְטָא אוֹת מִן הָאוֹתוֹת לְלֹא הַמַּצְאוֹת כַּח (אחד מ) אֱלֹהֵי, רִצּוֹנִי לֹמַר הַפְּתַח – לְאֶלְפֵי וְלֵהָא, וְהַקְּבוּץ – לְוָאוּ, וְהַחֲרִיק – לְיֹדוֹ 30. וְהֵן כְּרוּחוֹת, וְשָׂאֵר הָאוֹתוֹת כְּגוֹפּוֹת 31.

הערות – ילמד עניים דרכו

- 25 על פי הרי"י אבן שמואל קטע זה מופיע אחרי ביאור השמות "קדוש" ו"קדוש ישראל". אולם קטע זה הוא המשך רציף לשם הוי"ה, וכן שם אהיה ושם יה. וכך הוא הסדר בתרגום הרי"י אבן תיבון.
- 26 עיין לעיל בלב, מובן שמצאנו נביאים המתנבאים גם על אומות העולם והשגחת ה' שמנהגת את אומות העולם, בשכר ועונש. ומצאנו גם בירמיהו מ, מז: "ושבתי שבות מואב" – כביכול גם הוא שב, הרי שיש שכינה בגלות גם כשאומות העולם אינן במקומן. אלא שהנהגתו אותן היא בהסתר, בדרך עקיפה ולא ישירה, אך בישראל בלבד היתה ההנהגה הגלויה. וזה עניין שם הוי"ה.
- 27 אין הכוונה לסודות שיש בשם זה. כוונת ריה"ל שרק עם ישראל שמונהג בהנהגה ניסית וממילא זכה למפגש חי עם הנהגת ה', יכול לפנות אליו בשם פרטי שמייחד את הקב"ה. מי שמעולם לא פגש את "ראובן" אלא רק שמע עליו, אין לו ידיעה אמיתית של ראובן זה.
- 28 ה"א הידיעה באה לייחד דבר אחד מתוך כלל. למשל "ההר" – יש הרים רבים ויש ההר המסוים. וכך שם "אלוהים" שאינו מיוחד רק לה', על כן כשפונים אליו אומרים "האלוהים", כמו: "האלוהים הרועה אותי". אולם שם פרטי הרי הוא כבר מיוחד ועל כן לא תבוא לפניו ה"א הידיעה (אא"כ מדובר בה"א שבאה לתמוה ולא לייחד כמו: "ההוי"ה אין בציון").
- 29 נראה כמי שחוזר על מה שאמר בפסקה הקודמת. אלא ששם דיבר על המעלה שרק אנו זכינו להשגחה הניסית ומתוך כך לידיעת שמו הפרטי, וכאן אולי בא לרמוז שעם ישראל יודעים גם את סודותיו של שם זה, שהוא מהווה את כלל ההויה, אלא שאין זה מפורש בדבריו.
- 30 ביאור לדברים עיין בהרחבה במאמר ב, פ שם ריה"ל מסביר שהחלוקה הבסיסית בהגייה היא לשלוש הנ"ל, ואתיות אהו"י הן אתיות ניקוד. למשל "בְּרָא" או "קָנָה". לפעמים האות א' נפלה ולכן במקום "קָאם" (הושע י, יד) נכתב לרוב: "קָם".
- 31 מכאן סוד שם הוי"ה על פי ריה"ל. שם זה מבטא את נשמת העולם – הבורא, שמחיה ומניע ומנהיג את כל ההויה, כמו שאותיות אהו"י מנהיגות את האותיות. ועיין לקמן בסוף המאמר בביאור ריה"ל לספר היצירה, שבכ"ב האותיות רמוז סדר הבריאה. הרי שבעיצורים רמוזה הנהגת חוקי הטבע שנקבעה בבריאה, ואילו בתנועות – ההנהגה הניסית.

וְאִמְנָם (שם) 'יה' - הָרִיחוּ כְמוֹתוֹ³².

וְאִמְנָם (שם) 'אֱהִיָּה' - אֶפְשֶׁר לְחַשֵּׁב שֶׁהוּא מִזֶּה הַשֵּׁם (=הוי"ה)³³, וְאֶפְשֶׁר לְחַשֵּׁב שֶׁהוּא נִגְזַר מֵהִיָּה³⁴, רְצָה לֹמַר בּוֹ - הִרְחַקְתָּ הַשְּׂכָלִים מִן הַמַּחְשָׁבָה בְּאִמְתַּת הָעַצֵּם (=הימנעות מניסיון להשיג את עצמות מי) אֲשֶׁר יִדְעֶתָו נִמְנַעַת. (וזה נלמד מכך) שְׂכַאֲשֶׁר שָׁאָלוּ (משה את ה'): "וְאִמְרוּ לִי מַה שָּׁמוּ (מַה אָמַר אֱלֹהִים?)" (שמות ג, יג), עֲנֵהוּ לֵאמֹר: מַה לָּהֶם לְבַקֵּשׁ מִה שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַשִּׁיגוֹ? דוֹמָה לְמֵאֲמַר הַמְּלֶאךָ: "לְמַה זֶה תִּשְׁאַל לְשָׁמִי וְהוּא פְּלֵאֵי?" (שופטים יג, יח). אֲבָל אָמַר לָהֶם: "אֱהִיָּה", וּפְרוּשׁוֹ: "אֲשֶׁר אֱהִיָּה", כְּלוּמַר, הַנִּמְצָא, אֲשֶׁר אִמְצָא לָכֶם בַּעַת שֶׁתִּבְקְשׁוּנִי, וְלֹא יִבְקָשׁוּ רְאִיָּה יוֹתֵר גְּדוּלָה מִהַמְצָאֵי עִמָּהֶם³⁵, וְכֵן יִהְיֶה שָׁמִי אֲצִלָּם. וּלְפִיכֵךְ אָמַר (שמות ג, יד): "אֱהִיָּה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם". וְכִבֵּר הַקְּדוּשִׁים וְשֵׁם מוֹפְתוֹ (=וַנִּתֵּן רֵאִיָּה) לְמַשָּׁה (עצמו) כְּמוֹ זֶה, בְּאִמְרוֹ: "כִּי אֱהִיָּה עִמָּךְ וְזֶה לְךָ הָאוֹת (כִּי אֲנִי שְׁלַחְתִּיךָ)" (שם יב), הָאוֹת שָׁאֲנִי שׁוֹלַח אוֹתָךְ הוּא שֶׁאֱהִיָּה עִמָּךְ בְּכֹל מְקוֹמֶם³⁶. וְסִמְךָ לוֹ מַה שְׁדוּמָה לָזֶה (כראיה לעם ישראל מתוך ההשגחה לאבות), בְּאִמְרוֹ: "אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם" (שם טו), הַמְּפָרְסְמִים בְּהַמְצָא (=בכך

הערות - ילמד עניים דרכו

32 לעומתו הרמב"ם במו"נ א, סג: "וכן השם 'יה' - מורה על משמעות הנצחיות מעולם של המציאות".
 33 כן נראה מפשט הפסוקים: "ויאמר משה אל האלהים: הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתם להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהים? ויאמר אלהים אל משה: אהיה אשר אהיה. ויאמר: כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם. ויאמר עוד אלהים אל משה: כה תאמר אל בני ישראל: ה' אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר".

34 כלומר: היה עם אבות האומה בכך שהשיג עליהם בתמידות, כמו שמבאר והולך. נמצא ששם זה מדגיש את המפגש עם ה' דרך ההשגחה. וכן נראה במדרש שמות רבה ג, ג: "אמר רבי אבא בר ממל: אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה: שמי אתה מבקש לידע? לפי מעשי אני נקרא! פעמים שאני נקרא באל שדי, בצבאות, באלוהים, בה'. כשאני דן את הבריות אני נקרא אלוהים, וכשאני עושה מלחמה ברשעים אני נקרא צבאות, וכשאני תולה על חטאיו של אדם אני נקרא אל שדי, וכשאני מרחם על עולמי אני נקרא אל... הוי 'אהיה אשר אהיה' - אני נקרא לפי מעשי".

גם הרמב"ם במו"נ א, סג, פירש את השם הזה בלשון "היה", אך במשמעות אחרת (בדומה לפירוש פילון): "זה הוא שם הנגזר מן היה והוא המציאות... כל הסוד הוא בחזרה על אותו ביטוי עצמו... הרי זה כאילו הוא אמר במפורש שהמתואר הוא התואר עצמו. זאת היתה הבהרה למשמעות שהוא נמצא שלא בתוקף מציאות. הוא הביא אפוא סיכום משמעות זאת. וכך פירושה: 'הנמצא אשר הוא הנמצא' או 'מחוייב המציאות'". לדעת הרמב"ם שאלת משה היתה כיצד להוכיח לעם ישראל שיש אלוה אחד שהוא מחוייב המציאות, כי רוב עובדי עבודה זרה לא ידעו שיש אלוה אחד לעולם, ועל זה השיב לו 'אהיה אשר אהיה' שבסודו נמצאות ההוכחות השכליות למציאות אלוה שהוא מוכרח המציאות מצד עצמו.

35 לפי זה שם "אהיה" הוא שם תומך לשם הוי"ה, משום שמדריך את הלבבות שלא לחפש את ה' על ידי הניסיון להשיג אותו, אלא על ידי חיבור ודבקות שמבטאים בשם הוי"ה.

36 כלומר גם משה ידע שה' עמו בכך שהונהג בהנהגה ניסית. וזהו: "כי אהיה" - שם אהיה - "עמך, וזה לך האות כי אנכי שלחתיך".

מסלול 1: יום א לפרשת שמות
 מסלול 2: יום ג לפרשת ויחי

שהיה) הָעֵינִין הָאֱלֹהִי עִמָּהֶם³⁷ תְּמִיד³⁸.

אָבֶל (שם) 'אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים'³⁹ - הָרִי הוּא כְּנֹפֵי לְהִיּוֹת כֹּל הַכּוֹחוֹת⁴⁰ הַפּוֹעֲלִים צְרִיכִים לְרִבּוֹן שְׂיִסְדָּרֵם וַיִּנְהַלֵּם. וַיֹּאדְנֵי הָאֲדָנִים נִרְדָּף לוֹ.

וְאָמְנָם 'אֵל' נִגְזֹר מְאֵלוֹת (=כוח), וְנִפְירוּשׁו, (ש)מְמַנּוּ (=מה) נִבְעוּ הַכּוֹחוֹת (הוא מקור כל הכוחות), וְהוּא מְרוֹמֵם מְלֵהֲדָמוֹת לָהֶם, וְ(לכֵן) הִתֵּר לוֹמַר: "מִי כְמוֹכָה בְּאֵלִם (שמות טו,יא), "רְבוּי שֶׁל אֵל"⁴¹.

וְאָמְנָם 'קְדוּשׁ' הָרִי הוּא כְּנֹפֵי לְרוֹמְמוֹת וְעֵלְוֵי מְשִׂאוֹת לוֹ תֵּאָר מִתְאָרֵי הַבְּרוּאִים, וְאֵם נִקְרָא בָהֶם - הָרִי זֶה (על) דֶּרֶךְ הַשְּׂאֵלָה⁴².

הערות - ילמד ענויים דרכו

- 37 אם כן העדות לשליח ה' אינה בכך שהוא יודע והשיג אותו, אלא שהוא מונהג בהנהגה ניסית. כך הונהגו האבות, כך הונהג משה וכך הונהגו עם ישראל.
- 38 יש להעיר ששם "אהיה" אינו בשימוש בהמשך ספרי הנבואה. ועיין בדברי הרב קוק (מדבר שור דרוש ט) ששם זה שייך לוודאות, והיא מתגלית בעולם הבא. ובמאורות הרא"ה בהפטרה לשבת הגדול (א) ביאר ששם אהיה התגלה ביציאת מצרים שהיתה הכנה לכל הגאולות עד האחרונה; הרי ששם זה התגלה לרגע ונעלם עד הגאולה האחרונה. ובאורות המלחמה אות ט כתב ששם זה הולך ומתגלה בגאולה שלפנינו. ונראה לי שעניינו הוא כמו שכתוב לעיל ש"לפי מעשי אני נקרא" ושם "אהיה" הוא ההכרה שתהיה בעתיד שיכירו כיצד כל שינויי ההנהגות וכל חילופי השמות - הכל באמת היה מכוון בהנהגה אחת אחידה, ואין עוד מלבדו שליט ומנהיג כלל. וזהו גילוי היחוד שיהיה לעתיד. ועיין שמונה קבצים ז,ט.
- 39 ריה"ל כאן חוזר לביאור שם שקשור לאלוהים, שבו פתח את המאמר. אכן ר"י אבן שמואל הרגיש שיש כאן חוסר סדר, והעביר בתרגומו את ביאור שמות "אלוהי האלוהים" ו"אל" לעיל, לפני ביאור שמות הוי"ה, יה ואהיה. אולם נראה שבכוונה סידר ריה"ל את הדברים כך: ריה"ל התכוון לפתוח בביאור שם הוי"ה - שכך ראוי שיהיה, אלא שלשם כך פתח בביאור שם "אלוהים" כדי להנגיד בינו לבין שם הוי"ה והשמות הקשורים בו. לאחר שביאר אותם, חזר והשלים את השמות הקשורים בשם אלוהים.
- 40 הרמב"ם מדיגש שאין הכוונה לשופטים שבבני האדם או למה שעובדי עבודה זרה קוראים אלוהים בכוננם לפסלי עץ ואבן, אלא למלאכים ולכוחות הטבע: "אמר: 'הוא אלוהי האלוהים' - דהיינו אלוה המלאכים, 'ואדוני האדונים' - אדון הגלגלים והכוכבים אשר הם אדונים לכל גוף וזולתם. זאת היא המשמעות, לא שיהיו (האדונים והאלוהים שבפסוק) אלוהים ואדונים ממין האדם, כי הם שפלים מדי לכך. מה גם שדברו 'אלוהים' כולל את כל מין האדם, המנהיגים והמונהגים שבהם. אי אפשר שהכוונה תהיה בזאת שהוא יתעלה אדון על כל עץ ואבן שמאמינים לגביהם (שיש בהם) אלוהיות, שהרי אין פאר בכך ולא שבח שיהיה האלוה אדון לאבן, לפיסת העץ ולחתיכת מתכת יצוקה. אלא הכוונה שהוא השופט על השופטים, כלומר על המלאכים, ואדון הגלגלים".
- 41 אם כן באומרנו על הקב"ה "אלוהים", כוונתנו שהוא כולל כל הכוחות (בבחינת הנפש בגוף). ובאומרנו "אלוהי האלוהים" כוונתנו שהוא מנהיג את כל הכוחות (בבחינת המוח בגוף). ובאומרנו "אל" כוונתנו שכל הכוחות תלויים בו וברצונו והכל יוצא ממנו [אולם עצמותו נעלה מהם] (בבחינת הלב בגוף). אך כל השמות הללו הם שמות משותפים לה' ולאחרים, כי אלוהים הוא שם משותף לכל מי שמנהיג ושופט אחרים.
- 42 עיין לעיל ב,ב. רק אחרי שדובר כאן על שם הוי"ה ועל "אלוהי ישראל" כמבטאים את הדבקות של ה' בישראל, ניתן לדבר על הבידול שלו מאיתנו מצד עצמותו. וכן כתב במאמר ג,יז שאם היה הסדר

וְעַל כֵּן שָׁמַע יִשְׁעֵיהֶוּ "קְדוֹשׁ! קְדוֹשׁ! קְדוֹשׁ!" (ישעיהו ו, ג), עַד אֵין תְּכַלִּית⁴³, כְּלוֹמַר שֶׁהוּא מְרוֹמֵם וְנִעְלָה וּמְקַדֵּשׁ וְנִבְדֵּל מִשְׁיִגְיֵיהֶוּ מְאוּמָה מִטְמְאוֹת הָעַם אֲשֶׁר שָׁכַן אוֹרוֹ בֵּינֵיהֶם⁴⁴, וְלִפְיֶךָךְ רָאֵהוּ "עַל כִּסֵּא רָם וְנִשְׂא" (שם א).

וּיְכַנֶּה בְּקְדוּשׁ הַרְוַחְנִי אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּשֵּׁם וְלֹא יִדְבַק בּוֹ בְּשׁוֹם אַפֵּן דְּבַר שְׂיִתְלֶה בַּגְּשָׁמִים. וַיֹּאמֶר 'קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל'⁴⁵, כְּנֹוֹי לְעֲנִין הַאֱלֹהִי הַמְתַּחֲבֵר בּוֹ (=כִּיעֵקֵב הַנִּקְרָא בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל), וְאַחַר כֵּךְ בְּהַמּוֹן זָרְעוֹ⁴⁶, חֲבוּר נְהוּל וְהִנְהִיגָה, לֹא חֲבוּר דְּבוּק וּמְגַע⁴⁷. וְאֵין מִתֵּר לְכָל מִי שְׂרוּצָה לִוְמֵר 'אֱלֹהִי' (=אלוה המתגלה בי ומנהיג אותי בהנהגה ישירה) ו'קְדוֹשִׁי', אֲלֵא עַל דֶּרֶךְ הַהֶעְבְּרָה (=השאלה) בְּדֶרֶךְ הַחֲקוּי (כפי שנאמר במסורת על ידי הנביאים), אֲבָל בְּאֵמַת

הערות - ילמד ענוים דרכו

הפוך היינו עלולים לטעות בטעות הפילוסופים שניתקו בין האל לבין העולם. החינוך הישראלי פותח תמיד בדבקות ההשגחה ורק אחר כך בהבנה שאין להשיג אותו.

43 חזרה על המילה שלוש פעמים מורה על חזקה, אין סוף.

44 יש כאן חידוש על פני המשפט הקודם: לא רק ששום תואר מתארי הנבראים אינו שייך בו - בעצמותו, אלא שגם חטאי האומה ששכן כבודו בה וטומאותיה אינם פוגמים בו.

נבואה זו היתה נבואת פורענות שנאמרה לישעיהו בעת שעוזיהו נכנס למקדש להקטיר קטורת בגאותו על ה' ונצטרע, והתרחשה רעידת אדמה בארץ ישראל וישעיהו ראה את המראה של המרכבה כסילוק השכינה מעל המקדש. כשעם ישראל חוטא אין זה פוגם בשכינה, אלא היא מסתלקת ואז ישראל ח"ו נפגעים. עיין מאמר ב, סב.

45 שם זה מופיע לראשונה במלכים ב יט, כב בפיו של ישעיהו הנביא, בעת עשיית הנס לחזקיהו בהריגת חיילי סנחריב. כמעט כל האזכורים אחר כך של שם זה הם בספר ישעיהו (עוד שניים בירמיהו ושלשה בתהלים). כלומר שם זה התגלה בהנהגה המיוחדת שהתגלתה בנס זה. ועיין בדברי חז"ל בסנהדרין צד, א: "רצה הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וכו'".

46 בניגוד לשם "קדוש" שמורה על עצמותו הנבדלת מאתנו מלהשיגה, השם "קדוש ישראל" מורה על החיבור של אותה עצמות קדושה בישראל, בהנהגה והשגחה המיוחדות רק לנו. היינו "קדוש בישראל". בסוף הפסקה מוסיף ריה"ל שעל ידי זה הוא גם קידשנו מכל האומות, ועל כן "קדוש ישראל" מביא ל"מקדש ישראל". וזהו: "אשר קידשנו במצוותיו..." וזהו שכתוב בדברים כו, יח-יט: "וה' הקָאִמְרָךְ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה כְּאֲשֶׁר דָּבַר לְךָ וְלִשְׁמֵר כָּל מִצְוֹתָיו. וְלִתְתֶךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהֲלָה וְלִשְׁמֵר וְלִתְפָאֵרַת וְלִהְיֶתְךָ עִם קְדֹשׁ לְה' אֱלֹהֶיךָ כְּאֲשֶׁר דָּבַר". ועצם השימוש בשם "קדוש" על ישראל, כנבדלים מהאומות, הרי הוא עצמו מורה על כך שישראל בעולם נאצלים מן הקודש. הרי שהשם "קדוש" מורה מצד אחד על נבדלותו של האלוה אך באותה עת על כך שיש דברים הנאצלים מקדושתו: "קדוש... מלא כל הארץ כבודו". וז"ל הרב הנזיר בקול הנבואה: "התואר קדוש - שלילה וחיוב כאחד. קדוש הוא מן המידות הטפלות, יחסיות, שם תואר יחסי, פרוש, נבדל, מרום מתחתון. שעניין קדוש נאמר על מי שהוא נבדל. ובתורת כהנים: 'קדושים תהיו - פרושים היו' הרי זה שלילי מהתחתון. ומצד שני קדוש - הוא נאצל מן הקודש, העצמי, ישות עצמית. זה חיובי. הרי זה שלילה וחיוב כאחד".

ועניין זה מתבטא באמירה הכפולה של השרפים והאופנים. השרפים אומרים "קדוש", והאופנים "ברוך", ואף על פי שאלו שני צדדים הפוכים: "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים רשות זה לזה". וזהו שאנו אומרים ברשות לקדושה בימים נוראים: "ליושב תהילות לרוכב ערבות קדוש וברוך", כי סגולת ישראל היא לכלול את שני הצדדים יחד. וכן לעיל ב, כו: "לא שכינת מקום כי אם שכינת מעלה". ועיין גם לעיל א, פח.

מסלול 1: יום א לפרשת שמות
מסלול 2: יום ג לפרשת ויחי

לא יאמר אותו כי אם נביא או חסיד מאלה שמתחבר בהם ענין אלהי. ולפיכך יאמר לנביא: "חל נא את פני ה' אלהיך"⁴⁸ (מל"א יג,ו).

והיתה הפננה בזאת האמה, שיהיה היחס בינה ובין האמות כפי שביין המלאך ובין בני האדם, כאמר: "קדשים תהיו (לעומת האמות, בכך שאנהיגכם) כי קדוש אני"⁴⁹ ה' אלהיכם" (ויקרא יט,ב).

שאלות מנחות:

- ✦ כיצד נבחן עם או אדם ב"קדושתו" - ברמת דבקותו בקיום מצוות ה' או בתגובת ה' אליו? מדוע?
- ✦ במה שם "איהיה" תומך בשם הוי"ה?
- ✦ מה משמעות הברכה "אשר קידשנו במצוותיו" - בכך שאנו מקיימים אותן או בכך שהוא נתן לנו את מצוותיו שעל פי קיומן ינהג בנו לטוב ולמוטב? מה משמעות הפסוק: "וה' האמריך היום... לשמור כל מצוותיו"?
- ✦ האם מצוות "קדושים תהיו" היא בעשיית מצווה מסוימת או שהיא מצווה בתודעה?

הערות - ילמד ענוים דרכו

48 ירבעם בן נבט אמר זאת לנביא. היה אפשר לחשוב שירבעם התכוון לומר "אלוהיך" ולא אלוהי. ולא היא, שהרי ירבעם עבד לה', אך לא במקום שה' ציווה. ועיין יהושע א,יז שאמרו לו בני גד ובני ראובן: "רק יהיה ה' אלוהיך עמך", וכן שמואל א יב,יט אומר העם לשמואל: "התפלל בעד עבדיך אל ה' אלוהיך", וכן שם טו,ל אומר שאול לשמואל: "והשתחויתי לה' אלוהיך". וכל זאת מפני שהשגחת ה' מתגלית על הנביא כפרט כמו על כלל ישראל כאומה. ועל כן הוא "קדוש" משאר האנשים; לא בכך שהוא צם או שומר מצוות יותר מכולם, אלא מפני שהקב"ה מנהל אותו באופן חריג משאר האנשים, ובזה הוא "קדוש" מכולם.

49 המילה "אני" בפסוק נדרשת לכאן ולכאן: "כי קדוש אני" - היינו נבדל מכל המציאות, שאין לנו השגה בו כלל. "אני ה' אלוהיכם" - אותו הוא קדוש ונבדל בהשגת עצמותו, הוא שמנהיג את ישראל ושוכן במשכנת מעלה. וכל זה טעם מדוע "קדושים תהיו" - כיוון שאותו הוא קדוש שוכן בקרבכם, גם אתם היו קדושים מהאומות.

לפי זה יש כאן חידוש גדול בביאור מצוות "קדושים תהיו" על פי ריה"ל (עיין רש"י בתחילת פרשת קדושים וברמב"ן שמשגי עלינו): הכירו בכך שאתם נבדלים מהאומות בסגולתכם! ולימוד ספר הכוזרי הוא האמצעי העיקרי לקיום מצוות "קדושים תהיו" על פי ריה"ל.

לפי הרב הנזיר בקול הנבואה עמ' קח, דברי ריה"ל אלו הם הכנה להמשך הסעיף שבו ידבר ריה"ל על דברים בעולם הגשמי הרומזים על הנוכחות האלוהית בעולם. התואר "קדוש" מבטא את "האמצע" הזה, שהוא נקודת מעבר בין הגשמי לרוחני. והוא הסיבה לאפשרות של הנביא להתנבא, כפי שיבואר: "אור הכבוד, הוא כמו התואר קדוש, שלילה וחיוב כאחד... כן אור הכבוד, הנאצל מהנכבד העליון, הנישא והמרומם מהתחתון - זה שלילה וחיוב כאחד. הוא מיצוע מה, מעבר, המשל, אל העליון ב"ה. מה שמכוון לתכונה ההמשלית, המיוחדת להיגיון העברי השמעי הנבואי."